

Nr 89.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående
anslag för budgetåret 1954/55 till bidrag till driften
av anstalter för psykopatiska och nervösa barn m. m.
(3:e avd.)*

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under elfte huvudtiteln, punkten 49, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn för budgetåret 1954/55 beräkna ett förslagsanslag av 315 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 126, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 5 mars 1954, föreslagit riksdagen att *dels* till Bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn för budgetåret 1954/55 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 263 000 kronor, *dels ock* till Lån till föreningen Mellansjö skolhem för vissa reparationsarbeten för budgetåret 1954/55 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 80 000 kronor.

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t tillkallade departementschefen den 14 juli 1953 en sakkunnig, åt vilken uppdrogs att verkställa utredning rörande de enskilda psykopathemmens organisation och ekonomiska förhållanden jämte därmed sammanhängande spörsmål. Utredningsmannen har i skrivelse den 22 januari 1954 avgivit förslag i anledning av det lämnade uppdraget.

I statsrådsprotokollet (s. 3—20) lämnas en redogörelse för den nuvarande anstaltsorganisationen, gällande statsbidragsbestämmelser, tidigare utredningar samt för utredningsmannens förslag jämte däröver avgivna yttranden. Till denna redogörelse tillåter sig utskottet att hänvisa.

Departementschefen anför att utredningsmannen enligt sina direktiv haft att utreda frågan om de enskilda psykopatbarnhemmens organisatoriska ställning och i samband därmed pröva behovet av erforderliga åtgärder för ekonomisk sanering och upprustning av dessa hem. Utredningsmannen har jämväl till övervägande upptagit frågan om psykopatvårdens för barn framtida ställning samt huvudmannaskapet för denna vård. Därutinnan har utredningsmannen föreslagit, att landsting och landstingsfria städer skall övertaga ansvaret för vården av psykopatiska och nervösa barn. Som skäl därför har bl. a. anförts, att nuvarande psykopatbarnhem till över-

1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1954. 6 saml. Nr 89.*

välgående del tages i anspråk för vård av barn, som tidigare undersökts vid den psykiska barna- och ungdomsvårdens rådgivningsbyråer med därtill knutna observationsavdelningar, varför en organisatorisk anknytning av dessa hem till den psykiska barna- och ungdomsvården ter sig naturlig. Härtill kommer, att landstingen redan nu i viss utsträckning svarar för den vård, varom här är fråga. Sålunda mottages på landstingens anstalter för barn, som kräver varaktig vård, icke sällan barn, vilka företer liknande psykiska beteenderubbningar som de barn, vilka omhändertages för vård på de enskilda psykopathemmen. Utredningsmannens förslag om ett landstingskommunalt huvudmannaskap för vården av psykopatiska och nervösa barn har vid remissbehandlingen i allmänhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Från landstingskommunalt håll har emellertid framhållits, att en fullständigare utredning rörande behovet av vårdplatser på området och sättet att på lämpligaste sätt tillgodose detta behov borde verkställas, innan ställning toges till frågan om huvudmannaskapet. Med den ringa omfattning den psykiska barna- och ungdomsvården hittills erhållit och med hänsyn till rådande ovisshet rörande möjligheterna att uppehålla inom vissa län redan påbörjad dylik verksamhet syntes en utbyggnad av vården för psykopatiska barn icke aktualiseras förrän i en framtid. Intill dess borde en större erfarenhet på området kunna vinnas och med ledning därav beslut fattas i principfrågan.

Enligt departementschefens mening har utredningsmannen förebragt goda skäl för sitt förslag, att landsting och städer, som icke deltagar i landsting, skall bli huvudmän för vården av psykopatiska och nervösa barn. Departementschefen är emellertid icke nu beredd att taga ställning till frågan om huvudmannaskapet för denna vård. Som socialstyrelsen framhållit torde den sittande barnavårdskommittén komma att till behandling upptaga frågan, hur anstaltsvården för psykopatiska och nervösa barn för framtiden bör organiseras. Det anses därför lämpligt att med ett ställningstagande i frågan om huvudmannaskapet får anstå i avbidan på resultatet av denna utredning.

Vad därefter angår frågan om de enskilda psykopatbarnhemmens fortsatta drift har utredningsmannen föreslagit, att en såväl personell som materiell upprustning av Mellansjö skolhem kommer till stånd med bidrag av statsmedel. Departementschefen delar utredningsmannens uppfattning, att detta hem alltjämt tills vidare bör bibehållas som enskilt hem med sin nuvarande karaktär av rixanstalt. Detta framstår som desto angelägnare som framdeles ytterligare två enskilda hem kommer att reserveras för vissa bestämda upptagningsområden. Den föreslagna minskningen av antalet vårdplatser vid Mellansjö är med hänsyn till rådande platsbrist ägnad att inge betänkligheter. Då emellertid en höjning av vårdens kvalitet framstår som ett viktigt önskemål, anser departementschefen sig böra biträda förslaget om en successiv minskning av antalet vårdplatser från f. n. 47 till

38. I och för sig anses det angeläget, att platsantalet i nuvarande tre förläggningsbyggnader ytterligare reduceras till 32, men av ovan angivna skäl kan departementschefen icke f. n. förorda en sådan platsminskning utan vill i stället understryka vikten av att anstaltens vårdplatser utnyttjas så effektivt som möjligt. Beträffande det statliga stödet till hemmets drift förordas, att detsamma alltså skall utgå i form av ett fast platsbidrag beräknat efter det faktiska bidragsbehovet vid anstalten. Mot utredningsmannens beräkning av medelsbehovet har departementschefen intet att erinra. Med utgångspunkt härifrån förordas, att platsbidraget bestämmas till 3 200 kronor. Departementschefen har därvid utgått från att vårdavgiften, vilken som regel i sista hand gäldas av vederbörande landsting, fastställs till 10 kronor per dag. Det förutsättes få ankomma på Kungl. Maj:t att med huvudmannen få träffa nytt avtal, som tillförsäkrar hemmet förhöjt platsbidrag i överensstämmelse med vad departementschefen förordat.

Av utredningsmannen har jämväl föreslagits, att statsbidrag måtte beviljas för vissa renoverings- och underhållsarbeten å befintliga byggnader vid Mellansjö. Vid besök på hemmet har konstaterats, att det löpande underhållet av ekonomiska skäl blivit i hög grad eftersatt. Departementschefen anser därför i likhet med utredningsmannen, att statligt stöd bör lämnas till de nödvändigaste reparationsarbetena, och finner sig även böra förorda, att av utredningsmannen föreslagen nyanskaffning och komplettering av undervisningsmateriel och inventarier kommer till stånd. Kostnaden för de föreslagna åtgärderna uppskattas till i runt tal 80 000 kronor. Med hänsyn till hemmets ekonomiska ställning förordas, att statsmedel ställs till förfogande för bestridande av samtliga kostnader. Det statliga stödet anses böra lämnas i form av ett ränte- och amorteringsfritt lån. Såsom villkor för lånets erhållande föreslås skola föreskrivas, att anstalten ställer säkerhet, som av Kungl. Maj:t kan godkännas. Vid lånet anses vidare böra knytas det villkoret, att detsamma skall återbetalas, om verksamheten nedlägges eller icke upprätthålles på tillfredsställande sätt. Medel för lånet föreslås anvisade under fonden för låneunderstöd.

Beträffande Råbylunds skolhem, som fr. o. m. den 1 juli 1955 kommer att övertagas av Malmöhus läns landsting, har av utredningsmannen föreslagits, att det ökade medelsbehovet till anstaltens drift i sin helhet skall täckas genom en höjning av vårdavgiften från f. n. 8 till 10 kronor. Departementschefen tillstyrker detta förslag och räknar sålunda med ett oförändrat platsbidrag till hemmet av 1 700 kronor.

Vid bifall till vad i det föregående förordats kan för Mellansjö erforderligt platsbidrag uppskattas till 134 400 kronor, varvid har räknats med ett genomsnittligt platsantal under nästa budgetår av 42 platser. För Råbylunds skolhem kan medelsbehovet för samma ändamål uppskattas till 40 800 kronor. För övriga anstalter, till vilka statsbidrag utgår enligt gäl-

lande bidragskungörelse, har för innevarande budgetår beräknats 72 000 kronor. Med hänsyn till att Skårsbo barnhem fr. o. m. den 1 juli 1954 torde komma att övertagas av Göteborgs stad föreslås detta belopp för nästa budgetår uppräknat med 16 000 kronor till 88 000 kronor. Anslaget till bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn anses sålunda för nästa budgetår böra uppföras med 263 200 eller i runt tal 263 000 kronor.

Utskottet. Trots att delade meningar icke råder om önskvärdheten av en riksomfattande, enhetlig organisation för tidig, differentierande diagnostik och bedömning av de behandlings- och vårdmetoder, som bör anlitas för att hjälpa de psykiskt särpräglade och nervösa barnen till rätta, befinner sig, såsom svenska landstingsförbundet framhållit, den psykiska hälsovården av barn och ungdom ännu i sitt första utbyggnadsskede. Utskottet finner i likhet med departementschefen skäl tala för att huvudmannskapet för vården av psykiskt särpräglade och nervösa barn skall anförtros landsting och städer, som icke deltagar i landsting, varvid statsbidrag bör utgå med lämpligt avvägda belopp. Med hänsyn till det bristande underlaget för en uppskattning av behovet utav behandlingshemsplatser i anslutning till den psykiska hälsovården bland barn och ungdom delar utskottet departementschefens uppfattning, att statsmakterna ännu någon tid bör förhålla sig avvaktande, innan definitiv ställning toges till frågan om huvudmannskapet för anstalterna för psykiskt särpräglade och nervösa barn. Utskottet förutsätter härvid, att såväl barnavårdskommittén som medicinalstyrelsen överväger frågan, hur denna anstaltsvård för framtiden bör organiseras. Icke heller vad departementschefen föreslagit i fråga om de enskilda behandlingshemmens fortsatta drift och därmed sammanhängande spörsmål har givit utskottet anledning till erinran.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) till *Bidrag till driften av anstalter för psykopatiska och nervösa barn* för budgetåret 1954/55 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 263 000 kronor;

b) till *Lån till föreningen Mellansjö skolhem för vissa reparationsarbeten m. m.* för budgetåret 1954/55 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 80 000 kronor.

Stockholm den 23 april 1954.

På statsutskottets vägnar:

KARL WARD.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Ohlon, Iwar Anderson, Näs gård, Leander, Gillström, fröken Andersson, herrar Alfred Nilsson, Näsström, Hesselbom, Gustaf Andersson, Einar Persson, Sunne och Ivar Nilzon; samt

från a n d r a kammaren: herrar Ward, Malmberg i Skövde, Bergström, Lindholm, Rubbestad, Åkerström, Hoppe, Staxäng, fröken Elmén, herrar Johansson i Mysinge, Kyling, fru Ericsson i Luleå, herrar Nihlfors, Andreasson och fröken Ager.
